

Hansken

Nederlands Forensisch Instituut
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Informatieblad Verschoningsgerechtigde informatie verwerken met Hansken

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Markeringen en permissies
  - 2.1. De geheimhoudersmarkering van een spoor
  - 2.2. Permissies m.b.t. verschoningsgerechtigde informatie
  - 2.3. Taken en Rollen
3. Markering in de praktijk
  - 3.1. Gegevensdragers met vermoedelijk verschoningsgerechtigde informatie verwerken
  - 3.2. Individuele sporen met vermoedelijk verschoningsgerechtigde informatie
  - 3.3. Vastlegging van handelingen
4. Filtermogelijkheden en filterbepalingen
  - 4.1. Onderliggende en bovenliggende sporen
  - 4.2. Duplicaten
  - 4.3. Automatisch aanvullen van zoeksuggesties

1. Inleiding

De hoeveelheid te onderzoeken data en databronnen in strafzaken, voornamelijk in fraude-, moord- en kinderpornozaken, neemt razendsnel toe. Om de effectiviteit en snelheid van dit onderzoek te vergroten, heeft het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) de forensische zoekmachine Hansken¹ ontwikkeld. Met Hansken kunnen onderzoekers snel en efficiënt zoeken naar digitaal materiaal in grote hoeveelheden in beslaggenomen gegevensdragers als computers en mobiele telefoons. Hansken maakt digitale sporen zoals e-mails, chatberichten en documenten inzichtelijk en doorzoekbaar. Deze sporen kunnen verschoningsgerechtigde informatie (VSI) bevatten.

Het proces van filteren van verschoningsgerechtigde informatie begint met het identificeren van sporen die zulke informatie kunnen bevatten. Dit gebeurt bijvoorbeeld wanneer een verschoningsgerechtigde aangeeft dat hij/zij informatie heeft uitgewisseld met degene van wie de data is veiliggesteld. Identificatie vindt in het algemeen plaats door te zoeken op specifieke termen zoals contactgegevens van verschoningsgerechtigden.² Dit informatieblad legt uit hoe dit zoeken en filteren met Hansken (deels) geautomatiseerd en handmatig plaats kan vinden.

¹ Voor meer informatie over Hansken, zie <https://www.hansken.org/> en de Vakbijlage Hansken, beschikbaar op <https://www.forensischinstituut.nl/over-het-nfi/vakbijlagen-en-informatiebladen>.

² Zie het 'Voorlopig Beleid Uitspraak Kort Geding Verschoningsrecht' van 19 april 2022, beschikbaar op <https://www.om.nl/documenten/richtlijnen/2022/04/19/voorlopig-beleid-uitspraak-kort-geding-verschoningsrecht>.

Om de procedures rondom verschoningsgerechtigde informatie te ondersteunen, kunnen gebruikers van Hansken specifieke geheimhoudersmarkeringen aan de te filteren sporen geven. Dit geldt zowel voor zaakonderzoekers als geheimhoudersfunctionarissen. Dit informatieblad legt ook uit hoe gefilterde sporen wel of juist niet voor verschillende gebruikers met verschillende rollen (onderzoeker en geheimhoudersfunctionaris) worden afgeschermd.

2. Markeringen en permissies

Om de procedures rondom de verwerking van verschoningsgerechtigde informatie (Eng: privileged communication; PC) technisch te faciliteren, bevat Hansken mogelijkheden om sporen te markeren en hebben gebruikers van Hansken expliciete toestemming nodig om met verschoningsgerechtigde informatie om te gaan. Technisch betekent dit dat ze de juiste *permissies* moeten hebben.

2.1. De geheimhoudersmarkering van een spoor

Een spoor kan in Hansken één van de volgende vier geheimhoudersmarkeringen hebben:

- **Ongemarkeerd** (Eng: none): Deze standaard markering geeft aan dat het spoor geen markering VSI heeft;
- **Vermoedelijk VSI** (Eng: suspected PC): Deze markering geeft aan dat er een vermoeden is dat het spoor verschoningsgerechtigde informatie bevat;
- **Wel VSI** (Eng: confirmed PC): Deze markering geeft aan dat de geheimhoudersfunctionaris het spoor expliciet heeft aangemerkt als verschoningsgerechtigde informatie;
- **Geen VSI** (Eng: not PC): Deze markering geeft aan dat de geheimhoudersfunctionaris het spoor expliciet heeft aangemerkt als géén verschoningsgerechtigde informatie.

Afhankelijk van de toegewezen permissies, kan een gebruiker sporen met specifieke markeringen wel of niet inzien. Als een gebruiker een spoor kan inzien, dan is de geheimhoudersmarkering³ voor dat spoor zelf ook zichtbaar.

2.2. Permissies m.b.t. verschoningsgerechtigde informatie

Gebruikers van Hansken mogen een handeling alleen uitvoeren als ze daarvoor de juiste permissies in Hansken hebben. Dit geldt per zaak en voor alle handelingen, zoals

het zoeken naar sporen of het plaatsen van labels en notities bij sporen.

Vier specifieke permissies houden verband met de verwerking van (vermoedelijk) verschoningsgerechtigde informatie. Deze permissies kunnen per zaak worden toegekend aan één of meerdere gebruikers:

- **READ_PRIVILEGED**: De gebruiker kan alle sporen inzien, ook de sporen die zijn gemarkeerd als *vermoedelijk VSI* of *wel VSI*;
- **WRITE_PRIVILEGED_SUSPECTED**: De gebruiker kan sporen markeren als *mogelijk VSI*;
- **WRITE_PRIVILEGED_CONFIRMED**: De gebruiker kan sporen expliciet bevestigen als verschoningsgerechtigde informatie, dat wil zeggen markeren als *wel VSI*;
- **WRITE_PRIVILEGED_REJECTED**: De gebruiker kan sporen expliciet bevestigen als géén verschoningsgerechtigde informatie, dat wil zeggen markeren als *geen VSI*.

Een gebruiker zonder bovenstaande permissies kan alleen sporen inzien die *ongemarkeerd* zijn of expliciet gemarkeerd zijn als *geen VSI*. De sporen met markering *vermoedelijke VSI* en *wel VSI* zijn standaard niet toegankelijk.

2.3. Taken en Rollen

In de praktijk worden bovenstaande permissies met behulp van rollen aan gebruikers toegekend. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in twee rollen, namelijk ‘onderzoeker’ en ‘geheimhoudersfunctionaris’.

Personen met de rol ‘onderzoeker’ kunnen de sporen in Hansken doorzoeken. Zij hebben echter geen toestemming om (vermoedelijk) verschoningsgerechtigde informatie in te zien. Ze kunnen wel sporen markeren als ze vermoeden dat ze verschoningsgerechtigde informatie bevatten (*vermoedelijk VSI*). Gebruikers met de rol ‘onderzoeker’ hebben hiervoor de permissie **WRITE_PRIVILEGED_SUSPECTED**.

Gebruikers met de rol ‘geheimhoudersfunctionaris’ kunnen alle sporen inzien, inclusief sporen met (vermoedelijk) verschoningsgerechtigde informatie. Hiervoor hebben ze de permissie **READ_PRIVILEGED**. Ze kunnen ook sporen aanmerken als *vermoedelijk VSI*, *wel VSI* of *geen VSI*. Hiervoor hebben ze de permissies **WRITE_PRIVILEGED_SUSPECTED**, **WRITE_PRIVILEGED_CONFIRMED** en **WRITE_PRIVILEGED_REJECTED**.

---

³ De hier genoemde geheimhoudersmarkeringen volgen de naamgeving zoals deze aan de gebruikers wordt getoond in de grafische gebruikersinterface (in een webbrowser). Technisch gezien hebben gemarkeerde sporen een specifieke annotatie met de naam *privileged* en de waarde *suspected* (mogelijk VSI), *confirmed* (wel VSI) of *rejected* (geen VSI). Ongemarkeerde sporen hebben *geen privileged* annotatie.

3. Markering in de praktijk

Filtering vindt momenteel plaats op basis van zoektermen. Het betekent echter niet dat door te filteren altijd exact de gewenste sporen worden gevonden.

Om zoeken op termen mogelijk te maken, wordt inbeslaggenomen of gevorderde data eerst ingelezen. Hansken verwerkt de data en maakt sporen (e-mails, chatberichten, documenten, enz.) inzichtelijk en doorzoekbaar. Afhankelijk van de hoeveelheid data, duurt dit enkele uren tot soms zelfs enkele weken. Tijdens of na deze verwerking kunnen de sporen met (vermoedelijk) verschoningsgerechtigde informatie worden gefilterd.

Hansken biedt verschillende functies voor de verwerking van gegevensdragers met (vermoedelijk) verschoningsgerechtigde informatie, zie paragraaf 3.1. Daarnaast zijn er in de grafische gebruikersinterface van Hansken mogelijkheden voor onderzoekers als ze sporen vinden die vermoedelijk verschoningsgerechtigde informatie bevatten, zie paragraaf 3.2.

3.1. Gegevensdragers met vermoedelijk verschoningsgerechtigde informatie verwerken

Soms worden digitale gegevensdragers in beslag genomen of gevorderd die op voorhand al vermoedelijk verschoningsgerechtigde informatie bevatten. In dat geval kan, nog voordat het onderzoek naar de inhoud van de gegevensdragers plaatsvindt, de geheimhoudersfunctionaris (dat wil zeggen een gebruiker met de rol 'geheimhoudersfunctionaris' binnen deze zaak) aan de slag.

De geheimhoudersfunctionaris kan, met behulp van de zoekmogelijkheden geboden door Hansken, op zoek gaan naar sporen die vermoedelijke verschoningsgerechtigde informatie bevatten en deze sporen markeren als *vermoedelijk VSI* of direct als *wel VSI*. Deze gebruiker kan deze bewerking eventueel ook geautomatiseerd uitvoeren door middel van een Hansken script en een lijst van zoekopdrachten, bijvoorbeeld op basis van zoektermen zoals achternamen, e-mailadressen en telefoonnummers van advocaten. In de praktijk worden bij het inzetten van geautomatiseerde scripts notities bij sporen geplaatst zodat per gemarkeerd spoor achteraf duidelijk is op basis van welke zoektermen deze markering is toegepast.

Deze gebruiker kan de gemarkeerde sporen handmatig beoordelen op de aanwezigheid van verschoningsgerechtigde informatie. Deze beoordeling heeft twee mogelijke resultaten:

- Als wordt vastgesteld dat de digitale sporen *geen* verschoningsgerechtigde informatie bevatten, dan zorgt

de geheimhoudersfunctionaris ervoor dat het onderzoeksteam de beschikking krijgt over de digitale sporen. Dit gebeurt door de sporen te markeren als *geen VSI*. Het beoordelingsresultaat (de markering *geen VSI*) is zichtbaar voor de onderzoekers, zodat de sporen niet nogmaals worden gemarkeerd als *vermoedelijk VSI*;

- Als wordt vastgesteld dat de digitale sporen *wel* verschoningsgerechtigde informatie bevatten, dan zal de geheimhoudersfunctionaris zorgdragen dat de digitale sporen *niet* ter beschikking worden gesteld aan het onderzoeksteam. Dit gebeurt door de sporen te markeren als *wel VSI*. De sporen blijven verborgen voor onderzoekers.

Na deze (deels automatische) markering wordt de zaak vrijgegeven voor onderzoek aan het onderzoeksteam.

3.2. Individuele sporen met vermoedelijk verschoningsgerechtigde informatie

Het kan voorkomen dat een onderzoeker tijdens het onderzoek een spoor tegenkomt dat vermoedelijk toch verschoningsgerechtigde informatie bevat.

In dat geval kan de Hanskengebruiker (met de rol 'onderzoeker') het bestand of spoor in Hansken direct markeren als *vermoedelijk VSI*. Het spoor wordt verborgen voor de onderzoeker en de andere gebruikers met de rol 'onderzoeker' die toegang hebben tot de zaak in Hansken.

Het spoor is nog wel zichtbaar voor gebruikers met de rol 'geheimhoudersfunctionaris' in de zaak. Deze gebruiker kan het spoor beoordelen op de aanwezigheid van verschoningsgerechtigde informatie en het spoor expliciet markeren als *geen VSI* of *wel VSI*. Voor alle sporen die een gebruiker kan inzien toont Hansken de geheimhoudersmarkering. Zo weten de onderzoekers welke sporen expliciet geen VSI zijn en weet de geheimhoudersfunctionaris van alle sporen wat de status is.

3.3. Vastlegging van handelingen

Voor de vastlegging van gebruikershandelingen biedt Hansken de mogelijkheid om auditinformatie naar een auditsysteem te sturen. Deze functie stuurt informatie over alle verzoeken aan Hansken door, inclusief de datum en tijd, gebruiker en details van het desbetreffende verzoek. Dit geldt ook voor alle handelingen die te maken hebben met het plaatsen en aanpassen van de geheimhoudersmarkeringen.⁴

⁴ Voor meer informatie over het vastleggen van handelingen in Hansken, zie het NFI Informatieblad 'forensische waarborgen in Hansken', beschikbaar op <https://www.forensischinstituut.nl/over-het-nfi/vakbijlagen-en-informatiebladen>.

4. Filtermogelijkheden en filterbeperkingen

In Hansken kunnen individuele sporen worden gemarkeerd. In combinatie met gebruikersrechten, regelt deze markering de toegang tot verschoningsgerechtigde informatie. Het geeft echter geen garanties dat hiermee alle verschoningsgerechtigde informatie ontoegankelijk kan worden gemaakt. Dit heeft vooral te maken met de complexiteit van de datastructuren, zoals uitgebreid toegelicht in het NFI Informatieblad 'Vernietigen van digitale sporen met verschoningsgerechtigde informatie'.⁵

Hansken beschikt over verschillende aanvullende functies om te voorkomen dat verschoningsgerechtigde informatie ongewild toch bij onderzoeksteams terecht kan komen.

4.1. Onderliggende en bovenliggende sporen

Sporen zelf kunnen andere sporen bevatten. Ieder bestand, bijvoorbeeld een e-maildatabase, is dus zelf een spoor, maar ook iedere e-mail en e-mailbijlage in zo'n database is een spoor. De data uit een gegevensdrager vormen op deze manier een grote boom met digitale sporen, die bestaat uit mappen met bestanden, databases met bijvoorbeeld contacten, e-mails of chatberichten, of afbeeldingen met locatiegegevens. Een typische computer of smartphone bevat op die manier al snel enkele miljoenen sporen.

Bij het filteren is het soms wel en soms niet wenselijk dat ook bovenliggende of onderliggende sporen in de boom worden meegenomen. Bij het markeren van een e-mail is het bijvoorbeeld gewenst dat ook de (onderliggende) e-mailbijlagen gemarkeerd worden, ook als de zoektermen hier *niet* in voorkomen. Als de e-mail in een e-maildatabase zit, zal de zoekterm ook in de database staan. De hele (bovenliggende) database markeren en dus ontoegankelijk maken, is echter onwenselijk. Dan worden namelijk *alle* e-mails in die database gefilterd, dus ook die e-mails die eigenlijk *niet* gefilterd moeten worden. Uiteindelijk is vaak een menselijke beslissing nodig voor ieder specifiek geval.

4.1.1. Onderliggende sporen

Hansken biedt momenteel geen mogelijkheden om via de grafische gebruikersinterface (via een webbrowser) automatisch onderliggende sporen te markeren, bijvoorbeeld om bij het markeren van een e-mail zelf, ook meteen alle bijlagen van die e-mail te markeren.

Dit is wel mogelijk met meer technische handelingen, die meestal met een Hanskenscript worden uitgevoerd. Gebruikers kunnen zo bijvoorbeeld geautomatiseerd alle

bijlagen van alle gemarkeerde e-mails van een specifieke markering voorzien. Deze Hanskenscripts worden meestal uitgevoerd door operationeel beheerders (niet zijnde zaakonderzoekers) in opdracht van de verantwoordelijke geheimhoudersfunctionaris.

4.1.2. Bovenliggende sporen

Hansken heeft standaard wel een toegangsbeperking voor *alle* sporen in de sporenboom die ergens onderliggende sporen bevatten die als *vermoedelijk VSI* of *wel VSI* gemarkeerd zijn. Bijvoorbeeld voor een database waar een e-mail in zit die gemarkeerd is als *vermoedelijk VSI* of *wel VSI*.

De volledige inhoud van deze sporen die VSI bevatten kan standaard *niet* bekeken of gedownload worden. Volledige toegang tot de inhoud van deze database is onwenselijk, omdat ook de gemarkeerde sporen hierin zitten. Als de volledige database uit Hansken gedownload kan worden, dan kan deze buiten Hansken opnieuw inzichtelijk gemaakt worden, inclusief de als *vermoedelijk VSI* of *wel VSI* gemarkeerde e-mail. Gebruikers met de permissie `READ_PRIVILEGED` hebben nog wel toegang tot de inhoud. Dit zijn in de praktijk de gebruikers met de rol 'geheimhoudersfunctionaris'.

De zogenaamde metadata van deze sporen die VSI bevatten (bijvoorbeeld de bestandsnaam van de e-maildatabase, de locatie op de gegevensdrager en de grootte) blijven *wel* zichtbaar en doorzoekbaar. Dit is nodig voor een goede duiding en rapportage van de overige onderliggende sporen die geen verschoningsgerechtigde informatie bevatten en die dus wel zichtbaar blijven.

Kortom, als een database een gemarkeerde e-mail bevat met (vermoedelijk) verschoningsgerechtigde informatie, dan zijn deze e-mail en de database als geheel niet inzichtelijk, maar de andere e-mails uit de database wel.

4.2. Duplicaten

Het is zeer gebruikelijk dat kopieën van sporen op meerdere plekken in een onderzoek voorkomen. Een verzonden e-mail op een computer, staat bijvoorbeeld vaak als ontvangen e-mail op een andere computer. En een ontvangen e-mailbijlage staat vaak ook in de downloadmap. Bij het markeren van sporen met verschoningsgerechtigde informatie moet hiermee rekening gehouden worden. Hansken heeft geen functies om de gebruiker te wijzen op het bestaan van zulke kopieën.

Net als voor onderliggende sporen, is het voor gebruikers met de rol 'geheimhoudersfunctionaris' in een zaak wel mogelijk om met Hanskenscripts bijvoorbeeld identieke kopieën van gemarkeerde sporen te vinden en te markeren.

⁵ Het NFI Informatieblad 'Vernietigen van digitale sporen met verschoningsgerechtigde informatie' is beschikbaar op <https://www.forensischinstituut.nl/over-het-nfi/vakbijlagen-en-informatiebladen>.

Het NFI Informatieblad 'Vernietigen van digitale sporen met verschoningsgerechtigde informatie' bevat uitgebreide informatie over duplicaten.⁵

4.3. Automatisch aanvullen van zoeksuggesties

Hansken helpt een gebruiker bij het zoeken. Zo helpt Hansken bij het intypen van zoektermen door suggesties te geven op basis van termen (woorden) die in de data in een zaak voorkomen. Deze functie helpt gebruikers, zodat ze bijvoorbeeld snel en eenvoudig op lange e-mailadressen kunnen zoeken. De zoeksuggesties worden uit een index gehaald. Deze index wordt aangelegd die wordt aangelegd op basis van de inzichtelijk gemaakte data in de zaak.

Deze index wordt niet geüpdatet bij het markeren van sporen. Als sporen als *mogelijk VSI* of *wel VSI* zijn gemarkeerd, dan kan Hansken alsnog zoeksuggesties doen met termen uit deze sporen. De sporen die als *vermoedelijk VSI* of *wel VSI* gemarkeerd zijn, zullen door Hansken echter niet voorkomen in de zoekresultaten en dus ook niet getoond worden aan onderzoekers.

Voor algemene vragen kunt u contact opnemen met de Frontdesk, telefoon (070) 888 68 88.

Voor inhoudelijke vragen kunt u contact opnemen met de afdeling Hansken of met een van de NFI-deskundigen Forensische Digitale Technologie met specialisatie data-analyse van de divisie Digitale en Biometrische Sporen.

telefoon (070) 888 6400.

Nederlands Forensisch Instituut

Ministerie van Justitie en Veiligheid

Postbus 24044 | 2490 AA Den Haag

Telefoon (070) 888 66 66

www.forensischinstituut.nl

december 2024.